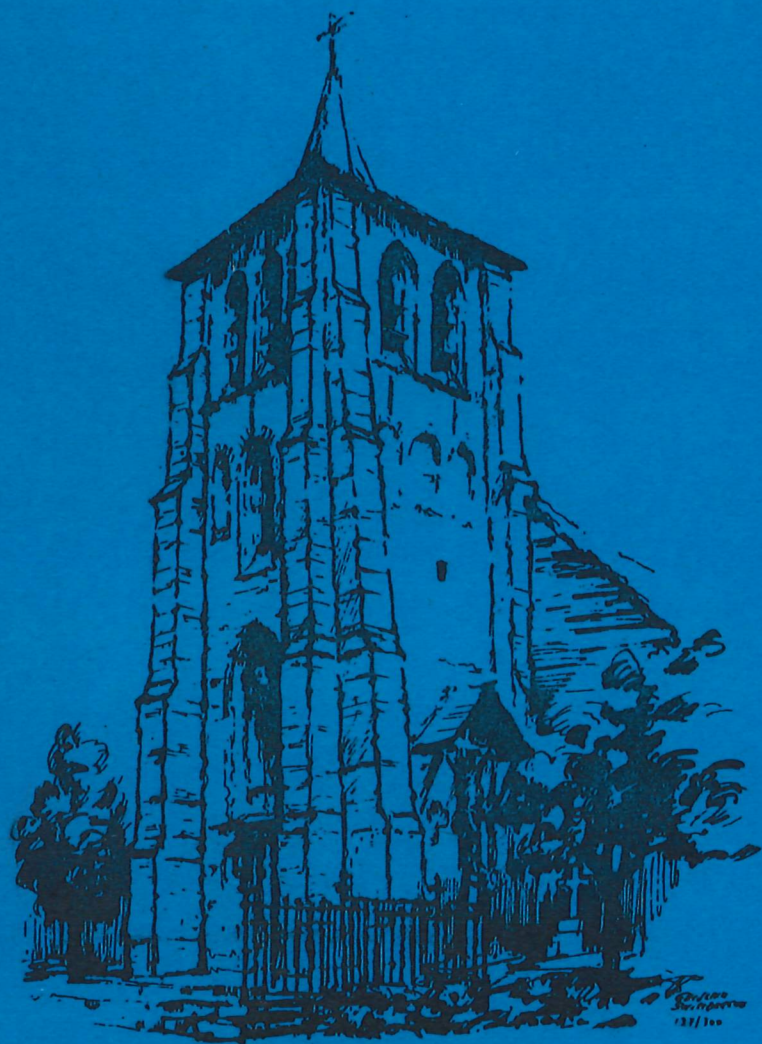

ZILLEGHEM

7 de jaargang nr. III

ZILLEGHEM

HANDELINGEN VAN DE KRING VOOR HEEMKUNDE
EN GESCHIEDENIS "P A S T O O R R O N S E"

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

I N H O U D

	P.
Jules Pollet Enkele gegevens over de rechterlijke organisatie van de parochie Zedelgem tijdens de 17de en 18de eeuw	83
Bertrand Denys Honderd jaar ziekenzorg in Loppem (deel 2)	89
Patrick Arnou Herman Vandorpe Meester Vandorpe	107

SEPTEMBER 1986 - 7DE JAARGANG NR 3

REDAKTIE EN BEHEER

Jules Pollet	Sint-Elooistraat 16	Zedelgem
Patrick Arnou	B.J. Lievensstraat 2a	Zedelgem
Géry Cappon	Schattingbeekstraat 3	Zedelgem
Victor Deceuninck	Groenestraat 29	Zedelgem
Bertrand Denys	Klaprozenlaan 13	Loppem
Eddy Kyndt	Snellegemsestraat 8	Zedelgem

Erevoorzitter: E. H. Willy Peirsegaele

Lidmaatschap: 250 F
Rek. 001-0771018-41 of 738-1172056-27
Heemkundige Kring "Pastoor Ronse"
Zedelgem

Studies verschenen in "Zilleghem" of uittreksels daarvan, mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur.

Ieder auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Verantw. uitgever: Jules Pollet, Sint-Elooistraat 16 Zedelgem

Enkele gegevens over
DE RECHTERLIJKE ORGANISATIE
van de PAROCHIE ZEDELGEM
tijdens de 17de en 18de eeuw

Jules Pollet

Naast bestuursmacht hadden de schepenen, zowel van het Brugse Vrije als van de heerlijkheden, ook rechterlijke bevoegdheid. Deze oefenden ze uit onder leiding van de baljuw, de vertegenwoordiger van de heer. Wanneer de schepenen als rechtbank zetelden, sprak men van vierschaar.

Het uitgestrekte gebied van het Vrije was op rechterlijk gebied verdeeld in ambachten. Zedelgem behoorde samen met Aartrijke en Loppem tot het ambacht Aartrijke. Aan het hoofd van het ambacht stond de berijder. Deze was de bereden dienstman van de Brugse baljuw. De berijder had als taak in zijn ambtsgebied (ambacht) orde en wet te handhaven, boosdoeners na te rijden, aan te houden en voor de vierschaar te brengen.

In 1625 en tot 1638 was Lieven de Roovere, wonende te Brugge, "bailliju vanden ambachte van Aertrijcke" (1). We zien hier dat de berijder als baljuw werd betiteld. Ook stond hij op dezelfde

hoogte als de baljuws der heerlijkheden.

Berijder en baljuws hadden ook hun dienstmannen: de officieren. Zo was in 1625, nog steeds vermeld in 1643, Frans Ketele officier te Zedelgem. Verdere bekende officieren geven we in bijlage. Volgens disrekening 1662-'64 was Willem de Kimpe dan "bailliu der heerelichede vanden Houtschen" en aan hem moest de dis een boete van 7s.gr. betalen omdat de beek "loopende door den Nieuvoortbusch (eigendom van de dis)" niet naar behoren was geruimd. In 1680 moest de dis 5 s.l gr betalen aan Joos Nachtergaele "officier der heerelichede vanden Houtschen" die in opdracht van de baljuw van den Houtschen een straatboete had gelegd op een stuk land, eigendom van de dis, en liggende "van oosten de cnollestraete ten jare 1680". De aangelanden immers waren ertoe verplicht de straten, gelegen naast hun eigendom, behoorlijk te onderhouden.

Regelmatig gaf de parochie een vergoeding aan de berijder voor de diensten door hem bewezen, en ook wel eens om iets door de vingers te zien. In parochierekening 1629-'30 lezen we dat 2 lb.gr. wordt geschonken aan "Lieven de Roovere, berider van Aertrick ambacht ende dat over een cortesie gedaen bijden ooftman ende notable prochianen". In de volgende jaren kreeg de berijder van de parochie jaarlijks 2 lb.gr. voor diensten aan de parochie bewezen in verband met de "voorschauwinge vande voetweghen". Wanneer in 1683 berijder Niklaas vanden Bussche die 2 lb.gr. kreeg, werd dit bedrag door de schepenen uit

rekening geschrappt. In randnota schreven zij in de rekening: "dat den berijder schauwe op sijne boeten". Hij moest er maar voor zorgen dat zij die aan de verordeningen te kort kwamen beboet werden. Toch bleef de parochie verder een vergoeding betalen aan de berijder. Zo lezen we bv. in parochierekening 1716 dat aan Sr. Pieter Serruijs berijder deser prochie" 2 lb.gr. wordt betaald "over differente debvoiren sijn officie raeckende voor deselve prochie ghedaen bij ordre vanden hooftman ende pointers van aldaer beginnende van Junij 1715 tot ende met Junij 1716".

De officieren waren niet alleen in dienst van de berijder of baljuw, zij vervulden ook taken in opdracht van parochie-, kerk- of disbestuur en ook in opdracht van hogere overheden. Zo zien we bv. in disrekening 1633 dat officier Frans Ketele "officier van Silleghem" 4 s.gr. ontvangt van de dis "over de sorghe ende toesicht naer de kercke ende dischebusschen naer costume (naar aloud gebruik)". In disrekening 1746-'48 lezen we dat de dis 5 s.gr. betaalt aan officier Juliaan Rogiers "over het toesien naer de busschen compererende aen desen disch tot eviteren vande schaede inde schooten". Dezelfde officier krijgt in 1760 vanwege de parochie 16 s.gr. om te "vermaenen ende insinueren alle de debiteuren ten eijnde sij in het vriendelijck souden gaen voldoen hunne s'landts ende prochiekosten".

Tot slot nog iets dat in verband staat met de rechterlijke organisatie: de overdracht van eigendommen, gronden of gebouwen, bij verkoping,

erfenis, schenking of verdeling. Zo iets moest wettelijk gepasseerd worden voor de schepenen van het Vrije of van de heerlijkheid waar de eigendom was gelegen. Alle akten moesten wettelijk gepasseerd worden voor de schepenen.

Vendities en openbare verkopeningen werden door de stokhouder gehouden. Deze ambtenaar, de stokhouder, was ook verbonden aan een bepaald rechtsgebied, 't zij het Vrije, 't zij een of andere heerlijkheid. Zo vinden we als stokhouders:

van de parochie Zedelgem:

- 1706-'09: Mattheus Loncke "stockhouder ter deser prochie"
- 1770-'72: Anthone Verhulst
- 1788-'91: Jacques Verhulst "stockhouder van Aertrijcke ambacht"

van Noordover:

- 1680: Maarten Hacx, herbergier in de Berkenhage te Aartrijke
- 1770-'72: Judocus van Zielegem; was het nog steeds in 1791

van Den Houtschen:

- 1770-'72: Alexander van Hoonacker
- 1791: M.J. van Hoonacker.

Bronnen:

Parochie- Kerk- en Disrekeningen van Zedelgem.

(1) Archief Raad van Vlaanderen proces nr 10886.

BIJLAGE: Officiëren van Zedelgem.

Voor zover ze voorkomen in de rekeningen van parochie, kerk en dis van Zedelgem, geven we de namen der officieren.

Na hun namen de jaren waarin ze worden vermeld in de rekeningen. Natuurlijk is dit een onvolledige lijst.

Frans KETELE	1625-1643	
Jan HOLLEVOET jr.	1648-1661	
Joos LEEFTNOCH	1664-1666	Deze was officier van Aartrijke van 1655 tot +1676.
Pauwels PARDIEU	1664	"officier van Sedelghem" Hij wordt vermeld als officier van Aartrijke van 1661 tot 1669.
Jacques de LATERE	1669-1686	
Frans vanden BROUCKE	1677	
Marijn Gheraert	1678	
Joos (N)ACHTERGAELE	1677-1679	"officier der heere-liche vanden Houtschen".
	1683	"officier vande Nieuwen in Lophem". Hij was amman van Den Houtschen in 1688-'90(1)
Jan van HEEDE	1693-1694	"officier der stede Brughe".
Jacob VERMAUT	1716-1720	
Maarten WEIJTS	1722-1724	Hij was officier van Aartrijke van 1717 tot 1724; amman van Aartrijke 1726-+1733.
... PICCEU	1734-1740	

Juliaan ROGIERS	1740-1761	
Jacob DAELMAN	1743	Hij was amman van Loppem en Den Houtschen (2)
Livinus NEIRINCK	1755	
Cornelius de CNOCK		
fs. Joannis	1758-1772	
Jan van DIJCKE	1772-1778	
Ferdinand BAILLIU(W)	1778-1792	
Pieter BALLIU	1792-1795	
Joseph vande CASTEELE	1795	Hij wordt in 1797 "garde champêtre dezer commune" Hij blijft veldwachter van Zedelgem tot 1803(3)

-
- (1) A. VERVENNE en A. DHONT, Geschiedenis van Loppem 1974 p.91
(2) o.c. p. 91 en A. VERVENNE, Oude Hoeven te Loppem 1976 p. 155
(3) J. POLLET, De afzetting van veldwachter Joseph vande Castele, in ZILLEGHEM 1983 p. 110

NOOT: De namen der berijders van Aartrijke ambacht vindt u in J. POLLET, Bijdragen tot de Geschiedenis van Aartrijke 898 - 1740, Zedelgem, 1982 p. 30.

HONDERD JAAR ZIEKENZORG IN LOPPEM

(Deel 2)

Bertrand Denys

C. Wereldoorlog I: een breuk in de werking van de "gemeenzaamheid"

1. Toestand in Loppem tijdens en kort na W.O.-1

Tijdens de eerste wereldoorlog viel de werking van alle verenigingen stil, deels door verbod van de bezetter, deels door afwezigheid van talrijke leden en de aandacht die nu diende besteed aan de kleinste materiële problemen. De schaarste aan voedsel was nijpend. Er waren heel wat noodlijdenden. 82 mannen waren gevlucht en ongeveer 115 mannen verbleven aan het front. (31)

Voorzitter Léon Coppieters kreeg tijdens de bezetting zo maar eventjes 35.000 man te logeren. (32) Op 19 december 1914 kwam hij tussen bij de bezetter om de opeisingen bij de bevolking te verlichten. Toch moesten voortdurend leveringen aan de Duitsers door de hele Loppemse bevolking uitgevoerd. De zoon van Léon Coppieters, Joseph, was secretaris van het "Komitee voor Hulp en Voeding". (33)

Na de oorlog kwam het gewone leven weer traag op gang. Ook de Loppemse bevolking likte zijn wonden. Merkwaardig is toch dat tot het begin der twintiger jaren nog broodbedelingen van de Armendis achteraan in de kerk plaats hadden. (34)

Vele mannen gingen weer op de boerderijen werken, anderen konden in de drie houtzagerijen aan de slag of werden seizoenarbeider in Frankrijk. Velen trokken ook naar de "verwoeste gewesten" of verlieten België zelfs definitief voor Canada.

Einde 1913 telde Loppem 2.165 inwoners. In 1920 was dit aangegroeid tot 2205.

2. De ingesluimerde "gemeenzaamheid" opgenomen in het Verbond.

Over de activiteiten van het ziekenfonds tijdens en onmiddellijk na W.O.-I tasten we in het duister. Van de bestuursploeg van 1914 waren tijdens en kort na de oorlog Edward Redée, Louis Van Ryckeghem, Charles Strubbe-Van den Bon, Joseph Kint, Henri Vanreybrouck, Frans Ketels en Emiel Blomme overleden. De anderen waren oud geworden.

Een vergelijking tussen de kastoestand van 1912 en die van 1926 leert ons dat het vermogen slechts met 1.355 fr. was aangegroeid. Dit kan geen resultaat van een normale activiteit geweest zijn!

Het sociale klimaat was echter ook totaal veranderd. De "regering van Loppem" had het algemeen enkelvoudig stemrecht voor alle mannen van 21 jaar en ouder en volledig recht op staken

afgedwongen. Het was vooral het socialistisch syndicaat ABVV dat een hoge vlucht nam. In 1922 telde het ABVV 580.545 leden, het christelijke ACV slechts 162.036. (35)

De paternalistische visie op het sociale vraagstuk kende nu blijkbaar de laatste stuiptrekkingen. E.H. Achiel Logghe had zich in Brugge al vòòr de oorlog met zijn ziekenfonds "Eigen Gift, Eigen Hulp" van het paternalistische bestuur ontdaan. (36) Was het deze gedachte die ook in Loppem bij het herbeginnen na de oorlog meespeelde of was het oude bestuur van hoofdzakelijk notabelen te oud en vermoeid? In elk geval was het pas op 23 februari 1926 dat een algemene vergadering samengeroepen werd. Dienstdoend voorzitter Jules De Ketelaere (tijdens W.O.-I actief in Vincentius à Paulo) en dienstdoend secretaris-penningmeester Pol Cuvelier plaatsten de leden (een 62-tal) voor de keuze: ontbinding van de vereniging of voortzetting van de werking met de bedenking dat het moeilijk zou worden om zelfstandig te blijven voortbestaan. De leden stemden unaniem in met de voorgestelde aansluiting bij Sint-Donatianus in Brugge (Eigen Gift, Eigen Hulp). Samen met 10 andere "gemeenzaamheden" trad Loppem tot met een kas van 7.514,61 frank (de rijkste!), maar slechts met 62 leden. (37)

De plaatselijke afdeling bleef echter haar bestuur en zorgers behouden: Jules De Ketelaere (voorzitter) Henri Bethune (ondervoorzitter), Pol Cuvelier (secretaris-penningmeester), Léon Willems, Léon Piquet en Theofiel De Cock (zorgers-wijkmeesters). Alleen Henri Bethuyne (38) was er voor de oorlog ook al bij. Proost werd E.H. Baelden. (39)

D. Raymond Verstraete

geeft het ziekenfonds nieuwe impulsen (1928-1944)

Raymond Verstraete werd eind 1927 door E.H. Baelden, Jules De Ketelaere en Edward Verhaeghe aangezocht om de bijdragen van de leden op te halen en zijn huis (aan de Warande, waar nu het standbeeld van Karel de Goede staat) ter beschikking te stellen voor uitbetalingen. Het volgende jaar startte hij met deze taak. (40)

Het ledenaantal groeide aan tot 90 (200 rechthebenden) en er werden 5 nieuwe zorgers aangesteld: Gustaaf Denys, Edward Verhaeghe, Prudent Braet, Gustaaf Strubbe en Cyriel Vanhoucke. Ondertussen had Raymond Verstraete de taal van secretaris-penningmeester van Pol Cuvelier (gemeente verlaten) overgenomen. Ook in het A.C.V. (1928-1967) en als broodvoerder van Ons Brood (1929-1946) werd Raymond Verstraete actief.

Over de activiteiten van de vereniging tijdens de dertiger jaren vonden we spijtig genoeg niets terug. Raymond Verstraete zelf vermeldt van die periode geen enkel feit in zijn artikel over het Loppemse ziekenfonds, dat hij in 1962 in het Brugsch Handelsblad publiceerde (41). Waarschijnlijk werkte de vereniging zonder ups of downs verder, afgestemd op de richtlijnen van Sint-Donatianus. Een hele reeks diensten van het Verbond stond ook ter beschikking van de Loppemse leden: de medisch-farmaceutische dienst, de heilkundige dienst, de invaliditeitskas, de tuberculosebestrijding, het begrafenisfonds en de thuisverplegingsdienst. (42)

Van een mogelijke viering van het gouden jubileum in 1936 of 1937 vonden we nergens een spoor terug.

In 1938 nam vlaggedrager Léon Picquet ontslag, nadat hij door een Brugs werkgever een job geweigerd was, omdat hij met zijn ziekenfondsvaandel in een Brugse optocht mee had opgestapt.

Tijdens W.O.-2 konden wel alle activiteiten en uitbetalingen verder gezet, maar van de meer dan 100 leden in 1939 bleven er einde 1944 toch maar een vijftigtal meer over. Nochtans was het ledenbestand van "Eigen Gift, Eigen Hulp" van 16.808 naar 17.555 gestegen (43). Er dient hierbij wel vermeld dat de ziekteverzekering tot 1944 nog volledig vrij was.

PERIODE VAN DE VERPLICHTE VERZEKERING

(1 JANUARI 1945)

A. Raymond Verstraete loodst de Loppemse C.M. het kader van de besluitwet binnen.

De Besluitwet van 28 december 1944 legde alle loon- en weddetrekkenden een verzekering tegen ziekte en invaliditeit op, vanaf 1 januari 1945. De ziekenfondsen werden nu uitvoerders van wettelijke reglementeringen en geen initiatiefnemers meer (44). De administratieve taken namen hierdoor toe. De plaatselijke besturen zetten zich tenvolle in om de ledenslag te doen slagen. In Loppem wierf de C.M. zomaar eventjes 250 leden. Het ledental werd op 300 gebracht. (45)

Nochtans werd in De Volksmacht van januari 1945 gklaagd over het uitblijven van uitvoeringsbesluiten, nadere bepalingen en geld om uit te betalen. Voeg hierbij de onwetendheid waarmee de boden en bedienden de leden vaak moesten opvangen.

In 1947 werd de taal van "zorger-controleur" overgenomen door de medisch adviseur in Brugge.

Sinds 1956 gebeurden de uitbetalingen in Loppem tweemaal per maand, de donderdag van 8.30 uur tot 10.30 uur ten huize van Raymond Verstraete. Vanaf 1957 gebeurde dit elke donderdag. De wachtende leden schoven soms aan tot in het voortuintje van het huis. Sommen van 20.000 tot 50.000 fr. werden er door een bediende van het Verbond uitbetaald (46). Leden die tijdens de werkdagen onmogelijk het secretariaat konden bezoeken, mochten tijdens het weekend de documenten ten huize van Raymond Verstraete afleveren.

Voorzitter Jules De Ketelaere, overleden op 7 december 1939, was in Loppem opgevolgd door vlaggedrager Marcel Viaene, die tot 1957 het roer in handen hield. In het bestuur waren ondertussen ook twee dames actief: mevr. Rachel Verbiest-Rosseel (sinds 1952 verantwoordelijke voor het voorhuwelijks sparen en de vrouwenmutualiteit) (47) en mevr. Augusta Van Ryckeghem (verantwoordelijke voor de derde leeftijd tot de stichting van de K.B.G. in 1959). Roger De Ceur (1951 (?) - 1957 (?)) en Kamiel Steen (1957-1959 (?)) waren slechts kortstondig bestuurslid.

In 1957 vond Raymond Verstraete (die een beetje vereenzelvigd werd met de C.M.) in de persoon

van Leonard Vervaecke een actief, nieuw bestuurslid. Op 22 februari 1958 meldde De Volksmacht: "Met grote vreugde deelt het bestuur van de ziekenbond mede, dat onze jeugdige vriend Leonard Vervaecke verkozen werd als voorzitter van de ziekenbond". De C.M. telde op dat moment een 500-tal leden in loppem. Algauw was Leonard Vervaecke ook beheerder-commissaris van "Eigen Gift, Eigen Hulp". (48)

Elk jaar werd een feestelijke algemene vergadering georganiseerd met spreker en film of shownummer. In 1957 traden bv. "Die Ghesellen" op. Jaarlijks werd gecollecteerd aan de kerk en de abdij van Zevenkerken, ten voordele van de teringlijders (1955: 768,65 fr / 1957: 938 fr) (49). Ook loten en steunzegels werden door de onvermoeibare Raymond Verstraete aan de man gebracht (in 1960-'61 bracht de tombola 1.100 fr op en er werden 75 steunzegels verkocht (50). Ook voor de ledenwerving zette Raymond Verstraete zich ten volle in. Ter gelegenheid van het gouden jubileum van "Eigen Gift, Eigen Hulp" werd een "ledencriterium" georganiseerd waarin de Loppemse C.M.-secretaris zich als niet-vrijgestelde bode vierde plaatste met 310 punten (51). "Onder Ons", het ledenblad van "Ziekenzorg" telde in 1963, 10 abonnees en het Voorhuwelijkssparen evolueerde van 6 leden (1952) naar 29 (1959), 93 (1960) en 151 leden (1971) (52). Wel dient erbij gevoegd dat die vorm van sparen tot 1957 alleen toegankelijk was voor meisjes. Aanvankelijk werden de bijdragen door de verantwoordelijke thuis opgehaald. Vanaf 1957, toen zegeltjes dienden geplakt, hield Rachel Verbiest-Rosseel zitdag bij haar thuis. (53)

Vanaf 1953 kregen jongeren ook de gelegenheid de zomervakantie in eigen land of Zwitserland door

te brengen. De dienst "Preventieve luchtkuren" stond daarvoor in.

Ook aan de bedevaarten naar Scherpenheuvel (bv. op 4-8-1957) of O.L.Vrouw van Assebroek (bv. op 10 juni 1956) nam de Loppemse C.M. deel.(54)

In 1960 startte de druivenactie, onder de naam "Operatie Ontmoeting". Ook Loppem zette zich in. Raymond Verstraete en Leonard Vervaecke, rondgevoerd door mevr. Georges Coppieters-de Halleux, Maurits De Ridder en later door Marcel Verhaeghe en E.H. Van Coppenolle (55) (opvolger van J. Vandermeersch)(56), bezochten de zieken tot in de verste uithoeken van de gemeente. In de kermistijd (einde augustus) ontvingen de zieke leden een tros druiven, omstreeks Kerstmis (actie "Zon in de schoorsteen") een aangepast geschenkje. Dit laatste gebeurt vandaag nog steeds. (57)

B. C.M.-Loppem viert haar 75-jarig bestaan.

1962 betekende voor "Eigen Gift, Eigen Hulp" de viering van zijn gouden jubileum en het bereiken van een hoge bloei. Op 36 afdelingen van het Verbond was een bestuursploeg actief. Ook in Loppem werkte het bestuur ijverig verder.

Op 4 maart 1962 was er een algemene vergadering met 80 aanwezige leden en de werking van het bestuur werd als voorbeeldig getypeerd (door het geven van een gedetailleerd kasverslag. (58) Ondertussen was Léon De Soete ook bestuurslid en vlaggedrager geworden.

1962 stond vooral ook in het teken van de viering

"75 jaar C.M. in Loppem". Merkwaaardig is, dat net als in 1912, het bestuur ook nu een jaar te laat ging vieren! Uiteindelijk werd 27 mei 1962 de grote dag.

Om 9.20 uur werd een nieuwe vlag (de huidige) gewijd en om halftien werd plechtig eucharistie gevierd. Kan. S. Gryspeerdt hield de gelegenheidshomilie, terwijl Maurits De Ridder de volkszang leidde. Om 10.45 uur was er feestzitting in de grote zaal van het parochiaal centrum, waar voorzitter Leonard Vervaecke speciaal de familie Coppieters (zoon en kleinzoon van stichter Léon Coppieters) verwelkomde en woorden van dank richtte aan Raymond Verstraete.

Daarna wees volksvertegenwoordiger Gerard Eneman op de rijke geschiedenis van de Loppemse mutualiteit en hij hoopte over 25 jaar opnieuw te mogen meevieren.

Uit de handen van de heer Eneman ontving Raymond Verstraete dan het "ereteken van de mutualiteit 1ste klasse" (K.B. van 15-5-'62). Proost Van Coppenolle sprak daarna het slotwoord vòòr de heildronk uit.

's Avonds werd het feestje voortgezet in het parochiaal centrum. Heel deze viering was op het getouw gezet door de voorzitter en zijn secretaris, bijgestaan door Gerard Strubbe, Léon De Soete, Karel Matthijs, Rachel Verbiest-Rosseel en Augusta Van Ryckeghem. (59)

C. Er komt wat zand in het raderwerk.

Ook de Loppemse bevolking deelde van de "golden sixties". Grote verkavelingen werden gepland en gerealiseerd. De bevolking nam snel toe. (60) Het Loppemse A.C.W.-bestuur zag einde 1962 heel goed in dat die snelle evolutie ook door de verenigingenbeantwoord moest worden. Op 21 oktober 1962 vroeg dit bestuur aan A.C.W.-verantwoordelijke Rosaire Vanhaecke en proost Gryspeerdt in Brugge steun en raad voor het huren en uitbaten van een A.C.W.-lokaal in café "Oud Gemeentehuis" ter Rijselsestraat. (61) Daar zouden ook de C.M. en Raymond Verstraete zelf een bureau toegewezen krijgen.

Daarover ontstond een drukke briefwisseling tussen A.C.W.-Loppem, de brouwerij Haacht en het A.C.W.-bestuur in Brugge.

Einde 1963 waren de plannen al ver gevorderd. Op 9 september 1963 betreurde A.C.W.-voorzitter Roger De Ceur echter "bepaalde zaken die werkelijk tegenhoudend zijn". (62) In de marge van die brief schreef Rosaire Vanhaecke: "Als Loppem niet weet was het wil, kan de zaak niet doorgaan". De plannen omtrent een A.C.W.-lokaal in Loppem werden weer in de lade geborgen!

In 1963 (9 augustus 1963) verving de wet-Leburton de besluitwet van 1946. Toelagen aan de ziekenfondsen werden nu gebaseerd op de terugbetaalde bedragen voor zorgen en uitkeringen. Terugbetalingstarieven werden aan doktershonoraria gekoppeld. Hiertegen gingen de dokters in staking, wat resulteerde in de Sint-Jansakkoorden. De service aan de leden nam voortdurend toe

en in 1965 nam Sylvain Despiegelaere de boderonde van Raymond Verstraete over. De uitbetalingen hadden nu elke woensdag plaats, van 13.30 uur tot 16.00 uur in de kleine zalen van het parochiaalcentrum aan de Ieperweg. (63)

D. C.M.-Loppem verliest haar pionier en motor.

Secretaris Raymond Verstraete, die ook in talrijke andere verenigingen actief was, werd in 1967 ziek en overleed op 14 juli van hetzelfde jaar. Het Brugsch Handelsblad typeerde Raymond Verstraetes streven als "gericht op zich ten dienste te stellen van zijn evenmens en van zijn gemeente..." (64)

Na zijn dood ging de bestuursvlam bij de C.M. in Loppem op een lager pitje branden. In 1972 telde dat bestuur nog 9 leden, onder wie twee vrouwen (Augusta Van Ryckeghem en Rachel Verbiest-Rosseel). Toch meldde "Richtlijnen", het bestuursblad van het Verbond, in het juninummer van 1972 een onregelmatige bestuurswerking in Loppem en de afwezigheid van de afdeling op de verbondelijke ontmoetingsdag.

In datzelfde jaar werd Rachel Verbiest-Rosseel door A.C.W.-Loppem en volksvertegenwoordiger Daniël Coens gehuldigd en vereremerkt. Twintig jaar lang verzorgde zij het "Voorhuwelijkkssparen" en de Vrouwenmutualiteit". Samen met Augusta Van Ryckeghem en huidig voorzitter Fernand De Wilde ontving zij in 1972 het mutualiteitsereteken.

In 1973 werd voorzitter Leonard Vervaecke ziek. Einde 1973 meldde hij A.C.W.-voorzitter Guido Deloof dat hij "het verder zo rustig en kalm moge-

lijk" aan moest pakken. Hij nam dan ook ontslag als voorzitter en bestuurslid van C.M.-Loppem op 28 december 1973.

E. 1974 : een nieuwe start !

Onder impuls van het Verbond, bracht Guido Deloof (na een contactvergadering met het oud bestuur) op 7 mei 1974 een vijftiental bezielde mensen bijeen. (64)

Het deze verruimde ploeg die de vereniging tot grote bloei bracht en op 25 mei 1986 haar honderdjarige bestaan vierde.

Over de periode 1974 tot heden treden wij niet in detail, daar noch de feiten noch de dramatis personae tot de geschiedenis (al is het dan de heemkundige) behoren.

Bronnen en noten

- (31) Alban Ververne en Albert Dhont: Geschiedenis van Loppem, Heemkundige Kring van Loppem, 1974. zie p. 150.
- (32) Chev. E. Coppieters de ter Zaele: Histoire professionnelle et sociale de la famille Coppieters 1550-1965, Tablettes des Flandres, Recueils, Bruges, 1968. Zie p. 330.
- (33) A. Ververne en A. Dhont: op. cit. p. 150.
Chev. E. Coppieters de ter Zaele: op. cit. p. 351.
- (34) A. Ververne en A. Dhont: op. cit. p. 154.

- (35) Prof. dr. Th. Luyckx: Politieke Geschiedenis van België van 1789 tot heden, Elsevier, Brussel/Amsterdam, 1964, p. 310.
- (36) Een verhaal over solidariteit; 75 jaar Bond der Ziekenkassen van het arrondissement Brugge, 1908-1973. Zie p. 45.
- (37) Jubileumuitgave "Eigen Gift, Eigen Hulp", C.M. Brugge 1962. Zie p. 26.
- (38) Henri Bethuynne was op dat ogenblik ook gemeentesecretaris. Hij zou dat blijven tot 1936. Toen werd hij opgevolgd als gemeentesecretaris door Robert Taveirne.
- (39) Kamiel Baelden: geb. in Houtem op 25 februari 1881. Gestorven in Veurne op 29 april 1969. Was leraar aan het college van Diksmuide (1905-1919), onderpastoor in Schuiferskapelle (1919) Loppem (1924) en pastoor in Snaaskerke 1933 en Alveringem (1936-1959)
- (40) Ons mondeling meegedeeld door Mevr. Wed. M.L. Verstraete-Vandaele.
- (41) "Landelijke gemeente met sterke samenhang. Vijf-en-zeventig jaar "Liefde en Bijstand" te Loppem. Brugsch Handelsblad van 28.4.1962. Niet ondertekend artikel. Volgens Prof. E. Coppieters is het van de hand van Raymond Verstraete. Zie zijn "Histoire professionnelle et sociale..." p. 306, voetnoot 3.
Voor de periode 1927-1973 beschikten wij niet over een verslagboek of enig ander document van de vereniging.
- (42) Een verhaal over solidariteit p. 57.
- (43) Ibidem p. 59
- (44) Ibidem p. 65
- (45) Raymond Verstraete, zie noot 40.

- (46) Ibidem.
- (47) D.A.: "A.C.W.-Loppem huldigde verdienstelijk lid" in Het Volk, mei 1972.
- (48) Jubileumuitgave "Eigen Gift, Eigen Hulp", op. cit. p. 79.
- (49) Richtlijnen. Bestuursblad van de C.M. juni 1959 en de Volksmacht van 19 maart 1955.
- (50) Richtlijnen, september 1962.
- (51) Richtlijnen, november 1964.
- (52) D.A. in Het Volk, mei 1972. Zie noot 46.
- (53) Ibidem.
- (54) Volksmacht van 19 mei 1956 en 25 mei 1957.
- (55) Jozef Van Coppenolle werd geboren in Lichtervelde op 24 januari 1924. Priester gewijd op 3 juni 1950. Leraar aan het Sint-Pieterscollege in Blankenberge (1950-1961). Onderpastoor in Loppem van 1961 tot 1967. In 1967 benoemd tot onderpastoor op de Sint-Katarinaparochie in Assebroek. Sinds 1979 is hij pastoor van de St.-Lutgardisparochie in Assebroek.
"Hij had talent om te prediken en was zeer praktisch van aanleg". (A. Vervenne: De parochie Sint-Martinus te Loppem, Heemkundige Kring van Loppem, 1980, p. 148.)
- (56) Jozef Vandermeersch, geb. in Oostende op 15 april 1911 en overleden in Brugge op 19 juli 1985. Priester gewijd op 28 april 1935. Leraar aan het college van Oostende (1935-1945). Onderpastoor in Loppem van 1945 tot 1961. Wordt in 1961 tot pastoor van Hooglede-Sint-Jozef benoemd en in 1964 tot pastoor van de parochie Sint-Antonius van Padua in Meulebeke. Vanaf 1976 verbleef hij als pastoor emeritus in Brugge en verrichtte er de dienst van kapelaan van de H. Bloedbasiliek tot aan

zijn dood in 1985. "Hij heeft heel de heropleving van de parochie meegemaakt in de naoorlogse jaren. Van de meeste verenigingen was hij de graaggeziene proost, bezadigd en toch vol ijver". (A. Vervenne, op. cit. p. 143).

- (57) Ons mondeling meegedeeld door Mevr. M.L. Verstraete-Vandaele en Leonard Vervaecke.
- (58) Volksmacht van 10 maart 1962.
- (59) Raymond Verstraete in Brugsch Handelsblad van 28.4.1962. Zie noot 40.
- (60) In de periode 1961-1968 nam de Loppemse bevolking met 473 eenheden toe.
- (61) Briefwisseling tussen A.C.W., Verbond Brugge (Rosaire Vanhaecke) en A.C.W.-Loppem (R. De Ceur, Raymond Verstraete en Jozef Van Coppenolle). Bewaard in het A.C.W.-archief in de Nieuwstraat te Brugge.
Zie brieven van 21 oktober 1962, 20 en 27 januari 1963 (brieven Roger De Ceur) en 18 dec. 1962 en 22 januari 1963 (brieven Rosaire Vanhaecke).
- (62) Brief R. De Ceur van 9 september 1963. Zie noot 60.
- (63) Richtlijnen, januari 1965.
- (64) Niet ondertekend artikel in Brugsch Handelsblad van 22 juli 1967: "Raadslid R. Verstraete overleden te Loppem".
- (65) Verslagboek van de bestuursvergaderingen van Ziekenzorg-C.M.-Loppem (1974-).

**LIJST VAN DE BESTUURSLEDEN EN PROOSTEN
DIE VOOR 1947 ACTIEF WAREN IN DE
LOPPEMSE CHRISTELIJKE MUTUALITEIT**

Léon Coppieters	1886-1919 (?)	stichter-voorzitter
Emiel Blomme	1886-1917	ondervoorzitter
Kamiel Van de Vannet	1886-1906	secretaris
Karel Kint	1886-1903	penningmeester
dr. Verté	1886-1905	dokter van de "gemeenzaamheid"
de heer Standaert	1886-1891	apotheker
Emiel Taveirne	1886-1906	zorger
Frans Deruwe	1886-1909	zorger
Joseph Bogaert	1886-1894	zorger
August Dhondt	1886-1892	zorger
Charles Strubbe-Hoste	1886-1912	zorger
Henri Blomme	1886-1898	zorger
Henri Dhaenekint	1886-1893	zorger
Joseph kint	1886-1919 (?)	zorger
Frans Ketels	1886-1916	zorger
August De Pauw	1886-1893	zorger
Jan Keereman	1886-1889	zorger
Louis Van Ryckeghem	1886-1918	zorger
E. H. Pieter Louwagie	1886-1893	proost
E. H. Raphaël Ghewy	1886-1890	proost
Pieter Riemaecker	1889-1913	zorger
de heer Loose	1891- (?)	apotheker van de "gemeenzaamheid"
Henri Bethuyne	1893-1936 (?)	zorger; secr. vanaf 1906 en ondervoorzitter vanaf 1926
Charles Strubbe-Vanden Bon	1892-1918	zorger
Henri Van Reybrouck	1893-1919 (?)	zorger
Jan-Baptiste Strubbe	1894-1919 (?)	zorger
E.H. Conrad Wyseur	1894-1919	proost
E.H. Edmond D'Huvettere (66)	1898-1924	proost

Gustaaf Van de Voorde	1898-1911	zorger; penningmeester van 1904 tot 1911
Leonard Devos	1904-1919 (?)	zorger
dr. Leuridan	1905-1908	dokter van de "gemeenzaamheid"
Henri Teerlinck	1906-1919 (?)	zorger
Edward Dhondt	1908-1919 (?)	zorger
Edward Redée	1910-1918	zorger
Louis Dhondt	1911-1919 (?)	zorger; penningmeester van 1911 tot 1919 (?)
Henri Casert	1911-1919 (?)	zorger
Jules De Ketelaere	1919(?) - 1939	dd. voorzitter tot 1926 en vanaf 1926 tot 1939 voorzitter
Pol Cuvelier	1919(?) - 1927	dd. secr.-penningmeester tot 1926 en van 1926 tot 1927 secr.-penningmeester
E.H. Kamiel Baelden	1924-1933	proost
Léon Willems	1926- (?)	zorger
Léon Picquet	1926-1938 (?)	zorger; vlaggedrager
Théofiel De Cock	1926- (?)	zorger
Prudent Braet	1928- (?)	zorger
Edward Verhaeghe	1928- (?)	zorger
Gustaaf Denys	1928-1938	zorger
Gustaaf Strubbe	1928-1936	zorger
Cyriel Vanhoucke	1928-1967	secr.-penningmeester van 1928 tot 1967 en bode van 1928 tot 1965
E.H. Daniël Lammertijn (67)	1933-1938	proost
E.H. Antoon Valcke (68)	1938-1946	proost
Marcel Viaene	1945(?) - 1957	vlaggedrager; voorzitter van 1945(?) tot 1957
Roger De Ceur	1951(?) - 1957(?)	bestuurslid
Karel Matthijs	(?) - 1973(?)	bestuurslid
Gerard Strubbe	1958(?) - 1963(?)	bestuurslid
Rachel Verbiest-Rosseel	1957-1973	bestuurslid; verantwoordelijke "Voorhuwelijks sparen" van 1952 tot 1974

Augusta VanRyckeghem	(?)-1977	bestuurslid; ondervoorzitster van 1974 tot 1977
E.H. Jozef Vandermeersch	1946-1961	proost
E.H. Jozef Van Coppenolle	1961-1967	proost
Léon De Soete	1962(?) - 1985	vlaggedrager; bestuurslid
Leonard Vervaecke	1957-1973	voorzitter van 1958 tot 1973
Kamiel Steen	1957-1959(?)	bestuurslid
E.H. Alban Vervenne	1967-1980	proost

NOTEN:

- (66) Edmond D'Huvettere, geboren te Ruiselede op 24.06.1869, coadjutor in Locre 30.05.1895, Uitkerke 06.11.1895 en Loppem 10.04.1898; onderpastoor te Loppem op 30.07.1898; pastoor in Houtave in 16.01.1924; gestorven in Houtave op 24.12.1947.
- (67) Lammertijn Daniël Lucianus, geboren te Lendeledede op 12 okt. 1904; priester gewijd op 14.06.1930; leraar aan het college te Blankenberge op 10.09.1930, het college te Tielt op 13.09.1932; onderpastoor te Loppem op 24.05.1933, Oostrozebeke 07.04.1938, St.-Kruis 15.12.1944; pastoor te Hoeke 16.01.1954, Bredene St.-Rikers 05.12.1955, Kachtem 09.07.1957. Ontslag 03.02.1960; overleden te Tielt 15.11.1968 "Hij was van het snedige, actieve type, door een hoge bloeddruk bestendig naar de uiterste grenzen van het lichamenlijk vermogen gedreven." (Ne pereant V, 1968, Brugge. Jozef Geldhof).
- (68) Valcke Antoon, geb. Kortrijk 13.01.1896; priester gewijd 29.05.1920, leraar college Moeskroen 30.12.1920; onderpastoor Wytschate 22.07.1930, Wildenburg 26.07.1932, Loppem 07.04.1938 Pastoor Langemark (Madonna) 20.12.1945, Ploegsteert 15.06.'55 Ontslag 26.01.1966; bedient hulpkerk op de wijk "De Gheer" te Waasten; overleden te Waasten 28.09.1969. "Weldra stond hij hier bekend als een echte mensenvriend, proost van de meestebonden, altijd bereid om te helpen." (A. Vervenne, op. cit. p. 133).

MEESTER VANDORPE

Patrick Arnou
Herman Vandorpe

INLEIDING

Weinigen onder ons zullen hem nog persoonlijk gekend hebben, maar velen hoorden erover vertellen of kennen zijn naam. Meester VANDORPE was te Zedelgem eigenlijk een buitenbeentje. Ongetwijfeld intelligent en met ideaal bezield streed hij voor "zijn" gemeenteschool tegen een toen overweldigende katholieke meerderheid. Dit maakte hem meteen tot tegenspeler van de niet minder begaafde Pastoor Ronse.

In die tweestrijd zou Meester Vandorpe uiteindelijk de duimen moeten leggen. Het kon ook moeilijk anders. Het gevecht was te ongelijk.

Over zijn leven schreef zijn zoon Herman Vandorpe (geboren te Sint-Michiels-Brugge op 13 augustus 1893) in de 50-er jaren een tekst, die in afleveringen werd gepubliceerd in "Zonnestraaltje", het blad van de rijkscholen te Diksmuide.

Dit verhaal is uiteraard gekleurd en partijdig. Nochtans is het ons inziens een waardevol tijdsdocument dat de tijdsgeest van die periode goed

weergeeft. Bovendien bevat het ook een aantal objectief belangrijke gegevens.

Daarom zullen wij hier dit gedeelte ervan publiceren dat handelt over het verblijf en het werk van Meester Vandorpe te Zedelgem. Wij hebben enkel de stijl ietwat aangepast, alsook een aantal voetnoten bijgevoegd.

Vooraf zeggen we echter kort iets over de schoolstrijd te Zedelgem en over de voorgeschiedenis van Meester Vandorpe zelf.

We houden er tevens aan Mevr. PANS-COOLS Emma te bedanken. Zij is het die ons deze teksten ter beschikking stelde.

I. De schoolstrijd te Zedelgem.

De wet van 23 september 1842 op het lager onderwijs bepaalde dat er in elke gemeente één lagere school moest zijn. Dit kon een gemeenteschool zijn, maar de gemeente kon ook toegelaten worden om één of meer vrije scholen te adopteren.

Godsdienstonderwijs was verplicht en werd onder toezicht geplaatst van de plaatselijke priesters. Kinderen die niet tot die kerkgemeenschap behoorden, konden echter van de godsdienstlessen worden vrijgesteld.

De kerkelijke overheid kwam verder tussen in de inspectie van de school en in de goedkeuring van de leerboekjes.

Te Zedelgem bestond in 1842 geen gemeenteschool, maar enkel private scholen.

Meester Herman Vandorpe
(foto 1903)

Tengevolge van de wet van 1842 werd op 7 september 1843 een onderwijzer benoemd en in 1846 werd een gemeenteschool gebouwd, waar zowel meisjes als jongens liepen.

In 1867 wordt er een tweede gemeenteschool gebouwd te Veldegem.

Intussen waren in 1866 te Veldegem door de Zusters van de Onbevleete Ontvangenis (Knokke-Heist) en in 1875 te Zedelgem door de Zusters van Liefde (Heule) vrije katholieke scholen voor meisjes ingericht.

De verhouding tussen de gemeentescholen en de katholieke scholen was in die tijd niet zo slecht. Overigens nam de gemeente de vrije scholen aan en kende ze subsidie toe.

Maar dit alles zal veranderen...

Bij de verkiezingen van 11 juni 1878 (er waren toen 91.777 stemgerechtigden op een bevolking van 6.476.939 Belgen) behaalden de Katholieken 44.325 stemmen tegen 42.003 voor de Liberalen. Maar ingevolge het toe geldende kiesstelsel kregen de Liberalen in de Kamer van Volksvertegenwoordigers 71 zetels tegen 61 voor de Katholieken.

De Liberalen maakten van deze overwinning gebruik om de wet van 1842 op het lager onderwijs af te schaffen en te vervangen door een nieuwe wet van 1 juli 1879.

Krachtens deze nieuwe wet diende er in iedere gemeente minstens één lagere gemeenteschool te zijn. Adoptie en zelfs subsidie van vrije scholen was voortaan verboden.

Het godsdienstonderricht behoorde niet meer tot het gewone programma. Enkel werd een lokaal vòòr of na de schooluren ter beschikking gesteld van de geestelijkheid.

De kerkelijke instanties verloren hun toezicht over de scholen en de boeken. Gediplomeerden van katholieke normaalscholen konden niet meer benoemd worden in een officiële school.

Dit alles lokte scherpe reactie uit van de Kerk en een zware strijd brak los.

Iedere pastoor kreeg opdracht op zijn parochie een vrije katholieke school op te richten en de kinderen van de katholieken werden van de gemeentescholen afgehaald. De vrije katholieke scholen schoten als paddestoelen uit de grond.

De sacramenten werden geweigerd aan de onderwijzers van de officiële scholen en scherpe conflicte deden zich voor.

Vele gemeentescholen liepen volledig leeg en soms was er één leerling, nl. de zoon van de onderwijzer.

De Liberale regering nam tegenmaatregelen. Men verbrak de diplomatieke betrekkingen met het Vaticaan, schafte bepaalde priesterwedden af en zetten sommige hogere ambtenaren, zoals gouverneurs en burgemeesters af.

Zo werd in West-Vlaanderen provinciegouverneur ridder RUZETTE afgezet. Spontaan werden door de Katholieken voor hem huldemanifestaties ingericht en een dergelijke gelegenheid te Brugge groeide voor hem tot een ware triomf uit. Ridder

Ruzette zou trouwens in 1884 door de Katholieken weer worden aangesteld.

Bij de Kamerverkiezingen van 10 juni 1884 liepen de Liberalen een flinke nederlaag op. Van 1884 tot 1919 zouden de Katholieken ononderbroken aan de macht blijven.

Nog in 1884 stemden zij een nieuwe schoolwet. De gemeenten mochten opnieuw vrije scholen aannemen en beslisten zelf of godsdienst deel zou uitmaken van het leerprogramma. Onderwijzers uit de katholieke normaalscholen mochten opnieuw les geven in het officiëel onderwijs.

De schoolstrijd was dus gewonnen door de Katholieken, maar had bepaalde mensen definitief van de Kerk verwijderd. De bitsige strijd had vooral in onderwijsmiddens diepe wonden geslagen.

Een ander gevolg was de oprichting van een groot net van katholieke vrije scholen. Ook na 1884 keerden de Katholieken niet naar de officiële scholen terug, maar behielden en steunde zij hun eigen scholen, die ze in de schoolstrijd hadden opgericht.

Ook te Zedelgem had de schoolstrijd gewoed. In 1879 al hadden de Zusters klassen voor jongens geopend en alle katholieke ouders werden verzocht hun kinderen van de gemeenteschool weg te nemen. Hieraan werd ruim gehoor gegeven. Reeds begin 1880 had de gemeenteschool nog slechts 22 leerlingen, waar er bij de zusters meer dan 100 jongens alleen waren. Ook te Veldegem gaven de Zusters les voor jongens, maar de strijd is er minder en de gemeenteschool houdt beter stand.

Sedert 1879 was er te Zedelgem overigens ook een liberaal gemeentebestuur aan de macht met als burgemeester baron Camiel de VRIERE. Dit bestuur deed alles om het gemeentelijk onderwijs te steunen, maar zonder veel succes. Een poging om ook een afzonderlijke gemeenteschool voor meisjes op te richten werd een mislukking.

Na 1884 komt een periode van betrekkelijke kalmte. Zowel nationaal als gemeentelijk kwam een nieuwe katholieke meerderheid tot stand. Nochtans blijven de Zusters op het dorp lesgeven voor de jongens en slechts weinig kinderen bevolken de gemeenteschool, alhoewel dit getal stilaan weer groeit.

Het is indeze geest van spanning dat Meester Vanderpe in 1894 te Zedelgem was benoemd tot hoofdonderwijzer.

Maar Zedelgem zou een late, tweede schoolstrijd kennen.

In 1905 werd alhier immers de Sint-Leoschool van de Broeders Xaverianen voor de jongens opgericht, vrijwel juist tegenover de gemeenteschool. Uiteraard zorgde dit voor een nieuwe rivaliteit en strijd, waaraan de gemeenteschool trouwens, zij het na een lange doodstrijd, zou ten onder gaan.

Deze strijd was opnieuw zeer bitter en werd niet steeds met eerbare middelen gevoerd.

Zo wekte in 1907 het overlijden van een leerling van de gemeenteschool grote onrust op de gemeente gezien zuster Dominica zou hebben rondverteld dat het voor het kind best was dat hij gestorven was, nu het toch zo was, "dat het nu eene ziel in de hemel was, die, hadde hij nog langer ge-

leefd, met naar de geuzeschool te gaan tot een boosch mensch zou opgroeien...". Er volgde klacht van meester Vandorpe en een gerechtelijk onderzoek dat echter onder gevolg werd geklasseerd...

II. Polydore VANDORPE. Voorgeschiedenis.

Meester Pol Vandorpe was te Diksmuide geboren op 18 februari 1866 als oudste van vijf kinderen. Zijn vader was een welstellende landbouwer, die echter vroegtijdig overleed.

Pol werd leerling aan de stedelijke lagere school te Diksmuide. Na een goed resultaat in de provinciale scholenwedstrijd werd hij door de financiële steun van een liberaal voorman uit de streek in de gelegenheid gesteld verder te studeren aan de Rijksnormaalschool te Brugge. Intussen waren we volop in de schoolstrijd.

In 1884 studeerde hij af met een tweede plaats op 20 geslaagden.

Precies dat jaar viel echter ook de liberale regering en de gediplomeerden van de "geuzenkweekscholen" werden nu overal geweerd.

Pol Vandorpe bleef een jaar zonder werk en ging in dienst als helper bij een landmeter. Hij legde trouwens in 1885 met goed gevolg het examen voor gezworen landmeter af en oefende ook later dit beroep als bijverdienste uit.

Op 9 september 1885 kon hij als hulponderwijzer worden benoemd te Sint-Michiels-Brugge, waar de schoolstrijd bijna onbestaande was.

In 1889 huwt hij met Marie Camerlinck.

Wanneer in 1894 te Zedelgem door overlijden van Meester Delafortrie de plaats van hoofdonderwijzer vrijkomt, stelt hij zijn kandidatuur en dank zij enig plaatselijk "politiek spel" kan hij de benoeming in de wacht slepen.

En nu laten we verder zijn zoon Herman aan het woord...

III. Meester VANDORPE te Zedelgem.

A. Aankomst en benoeming.

"In 't putje van de zeer strenge winter 1894, op een bijtende koude februaridag, stapte te Zedelgem-station een jong tenger moedertje van de trein.(1) Met haar driejarig meisje aan de hand en haar zesmaander dicht ingestopt onder brede kapmantel trok ze de onbekende weg op naar het onbekende dorp en de nieuwe huisvesting: de gemeenteschool-woning (2). Zo verhuisden wij naar Zedelgem. Vader was al voorgereisd om alle nodige schikkingen te treffen.

Hij was er bij gemeenteraadszitting van 19 januari 1894 tot hoofdonderwijzer benoemd. Dit was weeral niet gegaan zonder moeite, geloop en gelukkig toeval.

Vooreerst had het gemeentebestuur geen navraag gedaan naar het soort diploma. De burgemeester had gezegd dat hij wel wist dat vader een diploma had (3).

Maar dan was er vooral het gelukkig toeval. De derde van de vier kandidaten was de grootste

kanshebber maar had gerekend zonder de klein-
zielige dorpspolitiek. Wellicht om zijn kans te
verhogen ging hij al te vaak en al te dicht aan-
zitten bij de dochter uit het gemeentehuis, waar-
van de baas-herbergier zelf gemeenteraadslid
was (4).

De meeste boeren-gemeenteraadsleden kon het echter
niet over hun hart krijgen dat die hoogmoedige
juffer uit het gemeentehuis madame zou gaan spe-
len in de gemeenteschool, naar het woord van
de burgemeester: "de kostelijkste hofstede in heel
de gemeente".

De kandidaat-hoofdonderwijzer-vrijer werd versla-
gen met twee stemmen tegen vijf voor vader en
één voor kandidaat nummer 2.

De burgemeester feliciteerde de pasverkozen hoofd-
onderwijzer met volgende typisch aardige uitdruk-
king: "Mijnheer Vandorpe, u werd aangesteld
tot onderwijzer dezer gemeente met vijf stemmen
op acht en met een jaarwedde van ... fr. De
wet laat immers niet toe van minder te geven."

Het was voor ons een blijde dag. Niet zozeer
om die verhoging van de jaarwedde met 25 fr.,
maar om de onafhankelijke positie zelf, om de
kosteloze huisvesting en vooral om de mooie "doe-
ning" met de grote tuin en zijn honderd mogelijk-
heden in pespectief (5)."

B. Voorstelling van Zedelgem.

"Voor wie enig gevoel voor natuurschoon bezit
was Zedelgem in die tijd (en nu nog) een heerlijk
oord. Precies halfweg Brugge en Torhout, aan

de boord van de zandige streek komt in het noordwesten een lichte bodemplooiing voor, die als borstwering stand hield tegen de polderoverstromingen en aldus midden in Vlaanderen een merkwaardig stukje heide liet bewaren met karakteristieke flora.

Maantjesveld en de beide zijden van de Diksmuidse Heirweg vormden één uitgestrekt dennenbos met brem en heidekruid.

De grauwe heide die er in al haar pracht thans nog weelderig tiert, kan men in België eerst in de Limburgse Kempen en oostwaarts Luid terugvinden (6). Ook de stengelloze sleutelbloem met haar zwavelgele bloemen komt er langs beken en in vochtig grasland overvloedig voor en men zal ze in gans het land, verderop dan Maldegem-Donk, te vergeefs in het wilde gaan opzoeken. Naar die bossen gingen telkens weer de zomerse wandelingen van vader en ons.

Er werden bij gelegenheid enkele vrienden bezocht, meestal vaders van schoolkinderen, gepraat en gespeeld. De honderden leuke herinneringen zouden mij hier te ver brengen. In die mooie streek van een aaneenrijging van heren-kastelen en omringende parklandschappen - "Verboden toegang op straf van boete!" - in die streek ook van de noeste boer, van de landarbeider, de fransman en pensjager, zou vader 28 jaar van zijn schoolleven doorbrengen als "de meester". "

C. De schoolstrijd.

"Zedelgem betekende voor vader de droeve periode van de vinnige schoolstrijd.

Alleen reeds een kijk in het schoolregister van de briefwisseling brengt u onmiddellijk midden in de sfeer van de meedogenloze vervolging van de gemeenteonderwijzer met alle mogelijke methodes. Deze epistolaire verzameling, bestaande uit alle dubbels van de brieven naar gemeenteoverheid, schoolinspectie en geestelijkheid vormen een aanschakeling van mijnlijke herinneringen met de honderden getuigen van harde pennestrijd en ononderbroken hardnekkige worsteling. Het lezen ervan brengt u onwillekeurig terug tot de lieteratuur over deze gelukkig voorbijgane tijd, zoals in 'De schoolmeester' van Sevens, 'Sophie' van Loveling en 'Arm Vlaanderen' van Teirlinck.

Maar vader was geen "Everaert". Hij was nooit die martelaar.

Ondanks alles bleef vader Vandorpe onder de gemeentebewolking zeer graag gezien, geacht en om zijn werk gewaardeerd.

Hij zei het zo vaak: "We zijn immers recht gebleven, de borst hoog en de kop fier omhoog !"

Het weze gelukkig zo, maar dat neemt niet weg dat het leven er vaak hard en drukkend was en de beste pogingen van hogerhand werden gestremd of alleen ondankbaarheid als beloning kenden."

('t vervolgt)

VOETNOTEN

- (1) In 1894 liep de spoorlijn Brugge-Kortrijk nog vanaf het oude Brugse station op het Zand over de Boeveriepoort naar Sint-Michiels-dorp in het tracé van de Koning Albertlaan en vandaar naar Loppem, waar ze het huidig bestaande tracé vervoegde. Tussen Brugge en Zedelgem lagen twee stations: Sint-Michiels (alleen halte) en Loppem. Vrouw Vandorpe kon dus met de trein van Sint-Michiels naar Zedelgem. Op dat moment was er te Zedelgem overigens nog een tram; die kwam er pas in 1910. In 1938 werd het baanvak Brugge (Zand) - Sint-Michiels - Loppem van de spoorlijn Brugge-Kortrijk opgebroken en vervangen door het nieuwe huidige tracé. Dit was nodig geworden door de verplaatsing van het Brugse station. Op de plaats van het oude baanvak zou de Koning Albertlaan in Sint-Michiels komen en de Autobaan in Loppem.
- (2) De twee kinderen waarover sprake, waren Magdalena Vandorpe, geboren te Sint-Michiels op 13 december 1890 en Herman Vandorpe (onze auteur) eveneens geboren te Sint-Michiels op 13 augustus 1893.
- (3) Burgemeester toen te Zedelgem was Frans Naeyaert. Hij bleef dit tot aan zijn dood op 24 januari 1903. Hij was dan 81 jaar oud.
- (4) Het gemeentehuis was toen gevestigd in de herberg, thans Groenestraat 31, naast de Sint-Leoschool. De herbergier-gemeenteraadslid, waarvan sprake, was Louis Mombailliu. Naast zijn herberg voerde hij ook nog een bedrijf in sier- en fruitbomen dat een vrij grote bloei kende. Politiek werd hij als liberaal beschouwd en hij was geen grote vriend van de geestelijkheid. In 1907 haalt hij een grote verkiezingsnederlaag die hij niet lang overleeft. Hij sterft op 9 april 1909, 72 jaar oud.
- (5) De woning voor de hoofdonderwijzer, thans politiecommissariaat, werd aanbesteed op 27 mei 1878 en hetzelfde jaar gebouwd. Het huis was dus 15 jaar oud toen meester Vandorpe er zijn intrek nam.
- (6) Bedoeld wordt de "Erica cinirea". Deze kan thans nog steeds hierin onze bossen teruggevonden worden.

P A S V E R S C H E N E N :

BIJDRAGEN TOT DE GESCHIEDENIS VAN AARTRIJKE

deel II

1740 - 1814

door Jules POLLET

In september verscheen het tweede lijvige deel van "**Bijdragen tot de geschiedenis van Aartrijke**" waarin E.H. Jules Pollet de neerslag legt van zijn langdurig opzoekingswerk over het wel en wee van de parochie-commune-gemeente Aartrijke en zijn bewoners gedurende de periode 1740-1814, de tijd van Maria Theresia, de Revolutietijd en de Franse tijd.

Nog meer dan in het eerste deel dat handelde over de periode 898-1740 komt het dagdagelijkse leven in Aartrijke naar voor.

Verscheidene documenten die wellicht binnen enkele jaren niet meer te vinden zullen zijn, worden er afgedrukt en zo van een definitieve teloorgang gespaard. Van de illustratie werd degelijk werk gemaakt, o.a. door foto's van vroeger en nu tegen elkaar te stellen.

Een werk dat zeker thuis hoort in de bibliotheek van elke Zedelgenaar, al woont hij op Aartrijke of niet !

Prijs: 790 F

Leden van de heemk. kring P. Ronse: 630 F

Verkrijgbaar:

- bij de auteur: St.-Elooistraat 16, 8210 Zedelgem
- door overschrijving op rek. **061-8001680-33** van J. Pollet, Zedelgem (+ 50 F verzendingskosten).

